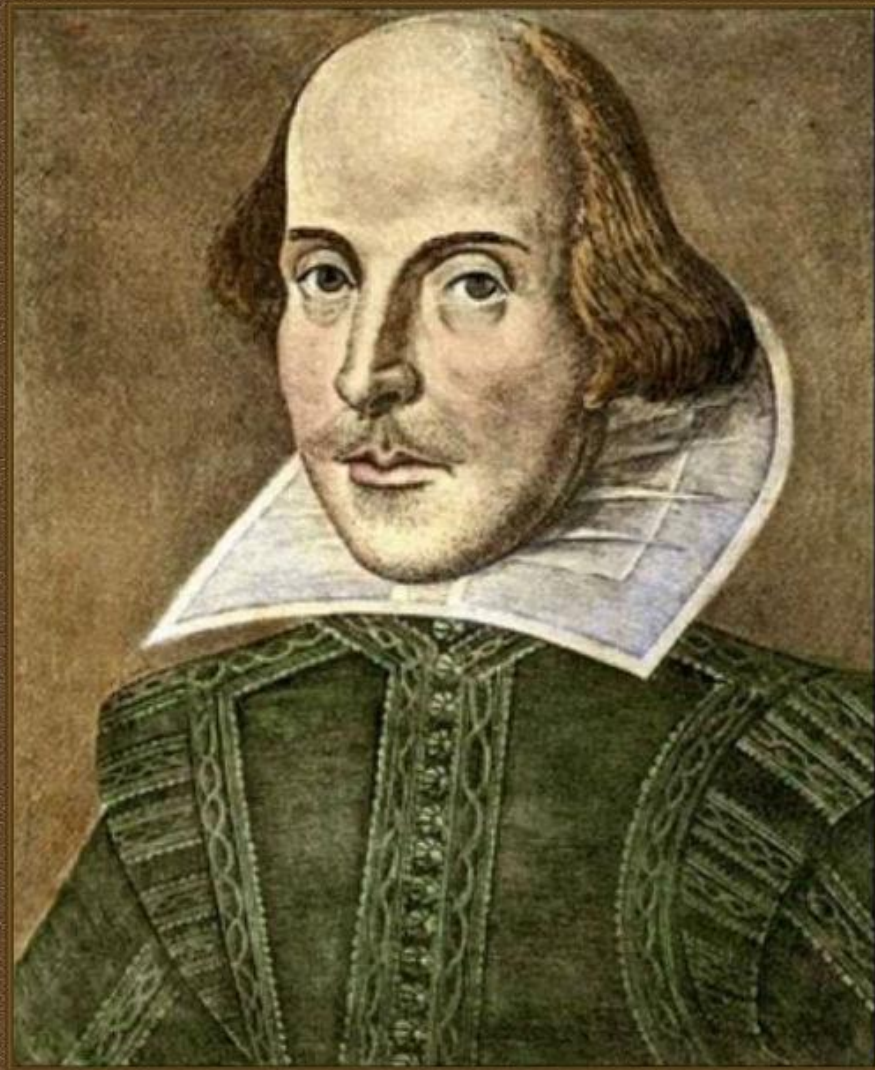

Вільям Шекспір

*Двадцять два
сонети*

Вільям Шекспір

ДВАДЦЯТЬ ДВА СОНЕТИ

Вибрані сонети Шекспіра у перекладах Дмитра Павличка

1

Ми прагнем, щоб краса потомство мала,
Щоб цвіт її ніколи не зачах,
Щоб квітнула троянда нетривала,
Все наново постаючи в бруньках.

А ти, закоханий у власну вроду,
Її годуєш полум'ям своїм,
Розвалюєш – скажи, кому на шкоду? –
Душі своєї багатющий дім.

Ти, хто весні сьогодні пишна пара,
Пригноблюєш весняне почуття,
Як той багатий, та нещасний скнара,
Змарновуєш на вбогості життя.

Світ пожалій, не зводь красу до гробу,
Віддай природі борг – свою подобу!

8

Твій голос – музика, чому ж тобі
Несуть печаль ясні музичні звуки?
Чом любиш те, що зроджене в журбі,
Чому жадаєш ти нудьги й розпуки?ї

Чи гармонійна злагода звучань,
Для іншого весела та бадьора,
Тебе спечалює, мов смутку хлань,
Бо ж то твоїй самотності докора?

Прислухайсь, як мелодію свою
Перекидають одна одній струни,
Що схожі на розспівану сім'ю, –
Батьки щасливі та потомство юне.

Та пісня каже: згинь же, самото,
Якщо ти завжди сам, ти є ніхто!

12

Коли вслухаюся в печальний хід
Годинника хвилиною нічною,
Коли дивлюся на прив'ялий цвіт,
На кучері, що світять сивиною,

На голі дерева, що для отар
Давали влітку тінь і прохолоду,
На зелень врун, що зв'яже їх жниввар
В снопи й складе в копу сивобороду,

Я думаю з тривогою про те,
Що молодість твоя минула, друже;
Вона вже незабаром відцвіте,
А там косою час махне байдуже...

Нащадкам дай життя, як хочеш ти
Без остраху назустріч смерті йти

Коли своє становище клянун,
Зневажений, знедолений до краю,
Коли з глухого неба талану
Я надаремно, плачучи, прохаю,

Тоді мінявся б долею з таким,
Хто має більше друзів і надії,
Хто розумом прославився метким, .
Хто словом віртуозно володіє.

Але, тебе згадавши, тую ж мить
Єство моє стає таке щасливе,
Як жайвір, що возноситься в блакить
І на воротях раю творить співи.

Я не віддам,- хоч би й господь звелів,-
Твою любов за блага королів.

Я нині без плаща подався з дому,
Бо днину обіцяла ти ясну.
Попав я в бурі клекітну содому,
А ти сховалась в тучу грозяну.

І, хоч лице моє, дощем побите,
Ти осушила, вийшовши з-за хмар,
Лишилося в мені несамовите
Страждання – підступу твого дар.

Ти каєшся, та болю навісного
Тобі не втихомиритьи й на мить:
Покривджений не має втіхи з того,
Коли душа і в кривдника болить.

Але, о сльози, почувань перлини! –
Обернуті в скарби твої провини.

35

За тим, що ти грішила, не жалій:
На місяці й на сонці теж є плями;
Троянда має колючки, а в ній,
Буває, хроб живе між пелюстками.

Всі – грішні. Я – також: з гріхів твоїх
Творю гучні епітети сьогодні,
Прощаючи тобі, впадаю в гріх,
Рятуючи – вкидаюсь до безодні.

Я виправдовую твій плотський блуд,
Роблюся адвокатом з прокурора;
Тягну себе самого я на суд,-
Ненависть відступає зла й сувора.

Я спільником грабіжниці стаю,
Що душу розплюндровує мою.

55

Владарські монументи мармурові
Переживе могутній мій рядок.
І сятимеш ти в оцьому слові,
А те каміння западеться в змрок.

Війна громаддя статуї перекине,
Зітруться в прах каменярів труди,
Та образ твій не знищиться, не згине
Від вибуху повстань і ворожди.

Всі переможеш ти зусилля смерті,
Хвалу твою нестиме віч світлінь,
Аж доки світ, мов лахмани подерті,
Не зноситься на спинах поколінь.

В серцях коханців до страшного суду
Ти житимеш, і я з тобою буду.

66

Я кличу смерть – дивитися набридло
На жебри і приниження чеснот,
На безтурботне і вельможне бидло,
На правоту, що їй затисли рот,

На честь фальшиву, на дівочу вроду
Поганьблену, на зраду в пишноті,
На правду, що підлоті навдогону
В бруд обертає почуття святі,

І на мистецтво під п'ятою влади,
І на талант під наглядом шпики,
І на порядність, що безбожно краде,
І на добро, що в зла за служника!

Я від всього цього помер би нині,
Та як тебе лишити в самотині?

67

Чому в цей час, коли панує зло,
Ще й він живе, скрашаючи пороки?
Щоб, ним освячене, перемогло
Падлюцтво та безчестя темнооке?

Чому рум'янці в нього на виду
Відтворює косметика брехлива?
Чи треба підмальовувать в саду
Троянду, повну істинності й дива?

Чом він живе, як в ньому все старе,
Застигла кров давно від охолоди,
Чому Природа, мов жебрак, бере
Від нього підфальшовані клейноди?

Бере, аби сказати,- подивись.
Які багатства мала я колись!

71

Не плач за мною, мила, не заводь,
Як дзвони сповістять у скорбній тиші,
Що хробам оддали вже мою плоть,
Що відійшов я в засвіти гидкіші

За світ гидотний; я тебе люблю,
Тому волію, щоб мене назавше
Забула ти, ніж мала б од жалю
Всихати, ці рядки мої читавши.

А як згадаєш ти про мене знов
Тоді, коли змішаюся з землею,
Не побивайся – хай твоя любов
Погасне із свідомістю моєю.

Не хочу, щоб великомудрий тлум,
Твою скорботу піднімав на глум.

Покаже дзеркало, як врода в'яне,
Годинник – як хвилини марно йдуть.
Лиш думка та, що на папері стане,
Непроминальну демонструє суть.

Свічадо зморшку, схожу на могилу,
Тобі являє – радості нема,
І, відкрадаючи у тебе силу,
Проходить час, мов злодій, крадькома.

Сховай же в писане, миттєве слово
Те, що не може пам'ять зберегти;
Знайдеш колись доглянутих чудово
Дітей свого ума й зрадієш ти!

Вчарований забутими рядками,
Новими збагатишся ти думками.

Коли пишу про тебе, з горя в'яну,
Бо знаю: кращий є співець, ніж я;
Твою він славить вроду осіянну,
Звеличує в піснях твоє ім'я.

Але твої чесноти – ніби море:
На ньому вміститься і човник мій,
Що безмір вод так непомітно оре,
Втопаючи у хвилі штормовій.

Суперник мій іде понад глибини,
Він – корабель високий, наче дім.
А я – на міліні. Хто з нас погине?
Та що там шкоди в човнику малім!

Я знатиму, як прийде мить остання:
Одне і те ж – кохання і конання.

123

Ні, часе, не хвалися, змін нема;
Нові ти зводиш піраміди й вежі,
Щоб здивувати нас, але дарма –
То все старе, лише в новій одежі.

Ми любим, щоб усе було старим,
Бо наші дні короткі; ти, одначе,
На нас пускаєш новизну, як дим,
Щоб затуманилося око зряче.

Реєстрами своїми нас не муч,
Все в них брехня – минувшина й сучасне;
Все робиш поспіхом, нашвидкуруч,
Одне засвічуєш – та інше гасне.

Твоєї не лякаюся коси,
Я правдолюб, а ти брехун еси!

124

Якби любов моя була дитям
Випадку, то, подібно до байстряги,
У бур'янах коло огидних ям
Повинна б з волі часу розквітати.

Вона ж не випадкова – хай ідуть
На неї всі нещастя та знегоди,
Посміхнена погорда, рабська лють,
Жага й злоба принадливої моди,

Розсудливість холодна і стара –
Та не страшні вони моїй любові,
Сама ж вона несхитна, мов гора,
Звелась над примхи часу тимчасові.

Хай це посвідчить часу скоморох,
Що злом прожив, але для блага здох.

129

Безстыдства дух у хтивості живе,
А в дії хтивість – що то за потвора! –
Лжесвідчить, убиває, нищить, рве,
На дикощі й падлюцтво завжди хвора.

Її ненавидиш і любиш ти,
Мов довелось наживку проковтнути,
Яку дають, щоб з розуму звести,
Щоб жертва не злякалася отрути.

Летиш за нею, прагнеш те піймать,
Що тягне вже само тебе до згуби,
На пробу – то блаженство й благодать,
А потім – біль, шахрайство ядозубе.

До пекла рай веде, всі йдуть і йдуть,
Ніхто не обминає згубну путь.

137

Сліпа любове, що вчинила ти
З моїми потьмянілими очима?
В красі не можу я краси знайти,
Стає потворність, наче врода зрима.

Причалили хай очі залюбки
В тій гавані, де всім човнам просторо.
Чому на мене ти куєш гачки
Із помилок мого слабкого зору?

Те, що лише моїм було колись,
Тепер належить всім – хіба ж я буду
Кричати – це неправда, подивись,
Як сяє чистотою купа бруду?!

Я бачу: правди в правді вже нема,
Мене поглинула брехні чума.

138

Клянеться мила в правді без упину,
Я бачу – то брехня, та вірю їй,
Коли мене приймає за хлопчину,
Ненавченого в школі життєвій.

Так, юнаком вона мене малює,
Хоч знає, що пройшла моя весна.
Я ж вірю їй, хоч знаю, вірю всує –
Тут з двох сторін панує лож одна.

Моя кохана побрехати рада,
Я рад: за юного беруть мене!
О, то закоханих найбільша вада –
Довір'я неправдиве й показне.

Ми дурим одне одного навзаєм
І наші вади брехнями влещаем.

Є дві любові, мов два духи, в мене –
Два янголи, що борються тихцем;
Дух кращий – то хлоп'я благословенне,
Дух гірший – то жона з хмурним лицем.

Вони обидва володіють мною.
Жадає в образі жіночим зло
Мого святця зробити сатаною,
Затьмарити його сяйне чоло.

Мій добрий дух борониться запекло.
Не знаю, стане чортом він чи ні,
Та знаю, що два янголи – це пекло,
Моя душа – це ж місце їх борні.

Вестиму в сумнівах життя суворе,
Допоки, зло в мені добра не зборе.

Душе, навіщо прикрашати прах,
Де ти знайшла притулок на хвилину,
Кувати золотом на хаті дах
І зовні розмальовувати глину?!

Нащо тобі те в'януче майно
Вбирати в пишні розкоші й оздоби,
Коли на нього ждуть уже давно
Його єдині спадкоємці – хроби?!

Душе, дай плоті чахнути! Живи
Лише святим! Купуй собі години
Безсмертні, недосяжні для черви
І відкидай на сміття все, що згине.

Смерть тим живе, що нам серця жере,
Годуйся смертю, і вона помре.

147

Моя любов – гарячка; день при дні
Вона лише наснажує хворобу,
Розпалює жадання маревні,
Бажаючи звести мене до гробу;

Лікує розум мій мою любов,
Та доктор той вже в мене не буває,
Бо тих його суворих настанов
Я не хотів триматись, я – в одчаї;

Бажання – смерть, але не збутись їй,
Бо ліки не дають мені сконати;
Шаленець, я зробився сам не свій
Од правди, що її не хочу знати;

Я вірив: ти і чиста і ясна,
Ти ж – наче пекло, наче ніч, страшна.

151

Любов не знає докорів сумління,
Хоч, звісно, совість – то її дитя.
Облуднице, мої гріхопадіння –
Ява твого гріховного життя. –

Як зрадиш ти, я, наче для відплати,
Розпусті віддаю спрагненну плоть;
їй дозволяє дух тріумфувати,
Являти жизняну й нестримну хоть.

А слова іншого й не прагне тіло,
Ти тілу – нагорода дорога;
Воно готове коло тебе сміло
І падати, й вставати, як слуга.

Любов – вставання й падання без краю,
Я в ній народжуюсь і помираю.

152

Я зраджую тебе, та, клянучись
Мені в любові, зраджуєш ти двічі,
Довір'я й клятву, що в одне зійшлись,
Ламаєш, хай-но одверну я вічі.

Чом я тебе в невірності виню,
Як сам невірним був? Моя кохана,
Я наскрізь бачу всю твою брехню,
Та всі мої присяги – теж омана!

Я клявся, щоб твою пройняти лож,
Твоєю чесністю і добротою,
Я очі закривав на все або ж
Їх змушував тебе вважать святою.

Божився я, що чиста й вірна ти, –
Та це брехня, їй краю не знайти.